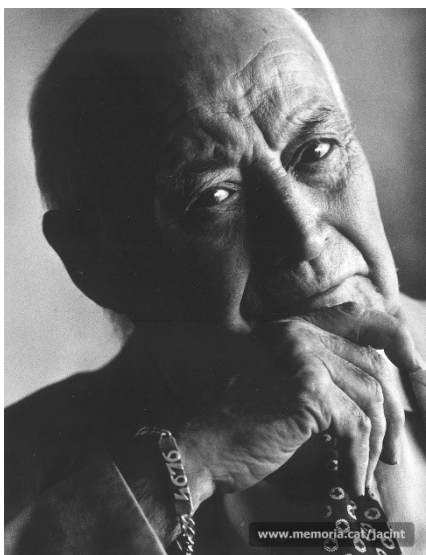

Estació de Mauthausen: Homenatge

Instituts Lluís de Peguera, Lacetània i Pius Font i Quer

3 de maig, 2019

1. PRESENTACIÓ

“Un fantasma recorre Europa: el fantasma del” feixisme.

Un any més ens trobem en aquesta estació de tren de Mauthausen per renovar la fidelitat amb els ideals republicans i compromís amb els drets humans, que representen la deportació.

Tots els testimonis, orals o escrits, ens relaten la seva experiència de transport en tren, sovint desconegut, i la seva arribada en una estació de final de trajecte, en els “camps d’extermini”. Per diferents motius en volem recollir dos: el del nostre conciutadà manresà Jacint Carrió i Vilaseca (1916-2000); i el de la guiametana universal Neus Català i Pallejà (1915-2019), que ens va deixar aquest 13 d’abril de 2019.

Recordem les paraules que ens va llegar, quan el Projecte Educatiu Manresa-Mauthausen, en l’any del seu centenari, el 2005, la vam obsequiar amb treballs i escrits, que li portàrem Guiamets: **“Ja els hi pots dir als teus alumnes que han fet una bona feina!”** / .../ *“Del que va ser el nazisme s’ha fet poca justícia, jutjat molt poc. Però què s’ha fet*

aquí contra els franquistes? Res de res, han continuat manant” /.../ “No em fa por morir, el que em fa por, és que mori la memòria”.

2. L'ARRIBADA A MAUTHAUSEN

Deixar per escrit aquestes memòries personals suposa fer realitat una il·lusió de molts anys i alhora un deure d'homenatge a la memòria de familiars i conciutadans morts a la Guerra Civil del 1936-39, a l'exili o la deportació als camps d'extermini nazis: persones que van lluitar contra tota mena de feixisme, sense importar-los fronteres; que van pagar amb tortures i, fins hi tot, amb la pròpia vida la seva fidelitat als

ideals de llibertat i democràcia.

I passat el sofriment, la història ens ha donat la raó. Els esforços per amagar o silenciar el crim que vam patir, van fracassar en el seu dia. La meva preocupació, ara, és que la nostra experiència caigui en l'oblit i se'n perdi el record i, amb ell, la seva lliç-o. Massa sovint, he pogut comprovar que hi ha molta gent, adulta i jove, que

desconeix la realitat dels camps d'extermini nazis. Afortunadament, alguns vam poder sobreviure per explicar-ho; i encara ara, i encara ara, alguns tenim forces per deixar el nostre testimoni per escrit. Tant de bo aquest esforç, junt amb d'altres, serveixi per combatre la ignorància i estendre actituds crítiques cap a tota mena de violació dels drets humans.

Jacint Carrió i Vilaseca, Manresa, setembre del 2000.

Era l'11 de desembre del 1940. Un oficial de la Gestapo va entrar a l'habitació on ens trobàvem uns vint-i-cinc espanyols. Parlava correctament el castellà (...) Vinc a comprovar la vostra filiació. Doneu-me les vostres dades exactes. Anireu a treballar a Àustria i, si us porteu bé, podreu tornar al vostre país (...)

L'endemà ens van donar mig quilo de pa, un tros de margarina i un tall d'embotit per cap i, tot seguit ens van enviar a formar cap a l'estació de ferrocarril. Ja no ens acompanyava l'exèrcit sinó les SS. Vam pujar al tren cap a les cinc de la tarda. Els vagons eren petits i els seients de fusts, ben envernissats. Totes les portes tenien pany. El tren va arrencar. En treure el cap per la finestra, vaig veure un soldat al vagó del darrere que m'apuntava amb una metralladora.

-Estem atrapats. No crec pas que anem a treballar.

Es va fer de nit dalt del tren. Amb prou feines vam dormir. Quan començava a clarejar, vam veure soldats francesos que treballaven la terra. Ens feien senyals amb el cap, compadint-nos. El tren continuava la seva marxa. Parava poc a les estacions. A migdia, vam passar per una ciutat. Tot semblava força normal: tramvies, gent mudada, altres en pantalons curts, dones amb barret de plomes. Érem a Salzburg.

Pels volts de les sis, el tren es va aturar: final de trajecte. Fosquejava. Van aparèixer tot d'SS, que ens van envoltar, mentre ens apuntaven amb el fusell a punt de disparar. Ens van fer fora a crits i cops de culata. També hi havia gossos llop que treien els que es quedaven enrere. Alguns sortien per la finestra. Vam llançar la manta, el sac, la cantimplora, tot el nostre equipatge. No hi havia intèrpret i en prou feines en enteníem què ens volien dir amb tota aquella cridòria. Sortírem de l'estació. Vam formar i, en columnes de cinc, vam emprendre la marxa per una carretera estreta. Ens feuen avançar ràpidament. Els SS duien un llum al pit. Ens menaven pressa, però nosaltres, a les fosques i sense cap llanterna, ben just si ens hi vàiem. A més, n'hi havia que anaven descalços; d'altres portaven molt pes, però continuaven arrossegant l'equipatge per por de perdre el poc que els quedava; tots estàvem cansats.

Vam veure al fons una fortalesa amb llums. Un camp de presoners, vaig pensar. Una nova parada d'aquesta llarga peregrinació que durava des que vam travessar la frontera de França, vençuts per l'exèrcit franquista. En Pere Parés, però, ens va fer adonar aviat d'on ens ficàvem.

-Això no té res a veure amb el que hem passat fins ara. D'aquí no en sortirem vius!

JACINT CARRIÓ I VILASECA, *Manresa-Mauthausen. Deportació i retorn d'un home compromès amb la llibertat.* Col·lecció memòria, 4, Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2001 (p. 55-56)

3. L'ARRIBADA A FÜRSTEMBERG-RAVENSBRÜCK

*A todas las mujeres españolas
y del mundo entero
que han luchado y luchan
por la Justicia,
la Igualdad, la Paz y la Amistad
entre todos los pueblos*

Hacinadas, vivíamos de un cuarto de pan y de agua por día, para beber y lavarnos. Sin higiene y sin aire, aquello fue la antesala de la muerte

Leída nuestra sentencia, sin pasar juicio, acorraladas en un patio, el oficial SS que hacía de juez y de fiscal me comunicó lacónicamente: <<Condenada a trabajos forzados a perpetuidad>> Alguna oyó su condena de muerte, y en alguna cárcel de la inmensa cárcel que era Alemania sería decapitada con un hacha.

Al día siguiente seríamos embarcadas casi 1.000 mujeres en vagones de ganado; 80 mujeres en cada vagón. Eran los últimos días de enero del 44, helado i triste. Nuestros bártulos: un cubo de carburo

vacío para nuestras necesidades, que se vertía constantemente encima de un puñado de paja, por litera. Una aspillera de 50x30 cm nos suministraba el aire que por turnos íbamos a respirar. Sin comer y sin beber, así estuvimos tres días. Francia ya quedaba lejos. Ya no era necesario tirar más mensajes por la vía (muchos llegarían a destino gracias a los heroicos ferroviarios). En terreno alemán se cerraba el cepo con todos sus dientes.

De repente se para el tren, y de nuevo esos gritos guturales como si de gargantas salvajes salieran, nos abrieron los vagones precintados. El aire helado nos parecía como un cielo, pero caímos al suelo como borrachas y a culletazos y puntapiés nos empujaron a unos barracones donde nos distribuyeron un vaso de sopa en la que los bastones y la paja abundaban más que el grano; un vaso de agua y, de nuevo latigazos, nos encerraron en los vagones de donde algunas saldrían muertas el 3 de febrero de 1944 a las dos de la madrugada. Otra vez con aquellos gritos salvajes y los golpes, bajamos a la estación de Fürstemberg, en la provincia de Meklembourg, llamada la pequeña Siberia.

Ravensbrück (Puente de los cuervos). ¿Quién será capaz de describir un día la primera impresión? No he encontrado a nadie que haya dado la respuesta, ni por aproximación, de lo que sentí al traspasar las puertas de un campo de exterminio. No se han inventado palabras para describirlo. Nunca podrá salir de los labios de un deportado la intensidad de nuestro ser moral.

Dante no vio nada; reposa en paz Padua en Rávena. Tu genio no queda rebajado, porque tú, en tú infierno, no pudiste imaginar lo impensable. Al de Ravens brück bajarían muchas compatriotas tuyas: Rosa Cantoni, Lydia Rolfi, la princesa Malfarda, la hermana del rey Humberto, que moriría agotada en Bergen-Belsen ...

Los que tuvimos la suerte de volver y recordar que todo lo que soportamos por un ideal bello, que da todo el sentir al ser humano, que hace sentirse infinitamente superior al verdugo, hemos podido soportar con el corazón herido nuestra reinserción en la vida normal. los más afectados física y psíquicamente murieron o se dejaron morir; algunos se suicidaron. ¿Quién podrá llegar al fondo de nuestra tragedia, si nosotros mismos no somos capaces de explicarla?

NEUS CATALÀ PALLEJÀ, *De la resistencia y la deportación. 50 testimonios de mujeres españolas.* Memorial Democràtic. Neus Català 2015. Generalitat de Catalunya. Barcelona 2015 (p. 47-48) / Edició de ADGENA, SL (P.23 - 24)

4. L'home a la recerca de sentit

El qui al camp de concentració ja no és capaç de creure en el futur, en el seu futur, està perdut

Viktor E. Frankl

«No es tracta del sofriment i la mort dels grans herois i màrtirs, sinó més aviat de les "petites" víctimes i de la "petita" mort d'una gran massa de gent.» El psiquiatre Viktor E. Frankl (nascut a Viena el 26 de març del 1905 i mort al mateix lloc el 2 de setembre del 1997), del 1942 al 1945 va patir la duresa inhumana dels camps de concentració. El recordem escoltant-ne una entrevista i llegint un recull de 14 fragments del seu llibre [*L'home a la recerca de sentit*](#) que, amb una lucidesa extraordinària, no només analitza aquella brutalitat, sinó que reflexiona per quin motiu, malgrat el pitjor dels inferns, val la pena viure.

Foto: Maritè Toledo

1. Mentre estem esperant a les dutxes, experimentem de debò la nuesa: ara ja no tenim veritablement res tret d'aquest nostre cos nu (després d'haver-ne arrencat els pèls), ja no posseïm res més tret de la nostra nua existència. ¿Què n'ha quedat, dels vincles externs amb la nostra vida anterior? A mi, per exemple, les ulleres i el cinturó, que naturalment més endavant hauré de bescanviar per un bocí de pa.

2. ¿Què és el que més somia l'intern d'un camp de concentració? Somia pa, pastissos, cigarretes i una bona banyera d'aigua calenta. La no-satisfacció de les corresponents necessitats més primitives fa que el pres les satisfaci en les il·lusions primitives.

3. És possible que, a pesar de la seva disposició d'esperit relativament feble, les persones sensibles i acostumades de sempre a una vida intel·lectualment intensa per aquesta mateixa raó visquin dolorosament la continuació externa de la vida al camp, i que, en canvi, la visquin menys destructivament amb relació al seu ésser intel·lectual. Són persones a les quals resta oberta la possibilitat d'aïllar-se d'aquell ambient horrorós i retornar a un món intel·lectualment lliure i interiorment ric. Només d'aquesta manera es pot entendre que de vegades les constitucions més delicades puguin, paradoxalment, sobreviure a la vida al camp de concentració millor que no pas les naturaleses més robustes.

4. L'amor és en certa forma la darrera meta i la més elevada a la qual l'ésser humà és capaç de llançar-se. [...] L'home, quan ja no li queda res en aquest món, pot ser feliç —encara que només sigui uns instants— lliurant-se en el més íntim del seu ésser a la imatge de la

persona estimada. En la situació més desolada que ens puguem imaginar, en una situació en què l'ésser humà no es pot realitzar fent res de productiu, en una situació en què l'única cosa de profit que fa és un autèntic sofriment, un sofriment íntegre, en una situació com aquesta l'ésser humà és capaç de sentir-se sadollat mirant amorosament, contemplant, la imatge mental de l'ésser estimat que du amb ell.

5. La major part dels presos estan, comprensiblement, turmentats per una mena de complex d'inferioritat. Tots nosaltres hem pensat que érem algú. Ara i aquí, però, són literalment tractats com si no fossin ningú.

6. Si la vida té algun sentit, llavors també ha de tenir sentit el sofriment. I és que en certa manera el sofriment forma part de la vida, igual que el destí i la mort.

7. Mentre que els neguits de la majoria es relacionen amb la pregunta: «¿Sobreviurem al camp de concentració?» (altrament tots aquests sofriments no tenen aleshores cap sentit), la pregunta que em turmentava a mi era ben diferent: «¿Té algun sentit tot aquest sofriment, aquesta mort al voltant nostre?». Perquè, fet i fet, si no fos així, aleshores sobreviure al camp de concentració tampoc no tindria gens de sentit.

8. La manera com una persona assumeix el seu ineluctable destí i, amb ell, el sofriment imposat, deixa oberta la porta a un reguitzell de possibilitats a l'hora de modelar una vida plena de sentit, fins i tot en les circumstàncies més difícils i fins als darrers minuts de la seva vida. [...] L'ésser humà interiorment pot ser més fort que el seu destí extern, i no tan sols al camp de concentració.

9. El qui al camp de concentració ja no és capaç de creure en el futur, en el seu futur, està perdut. En perdre el futur, perd el suport espiritual, s'abandona interiorment i es lliura a la ruïna tant físicament com mentalment.

10. Hem d'aprendre i hem d'ensenyar a les persones desesperades que el sentit de la vida de fet en cap cas no depèn d'allò que encara esperem de la vida, sinó més aviat, i de manera exclusiva, d'allò que la vida espera de nosaltres! [...] Al capdavall, viure no vol dir altra cosa que assumir la responsabilitat de respondre el que cal a les preguntes sobre la vida, la responsabilitat d'acomplir les obligacions

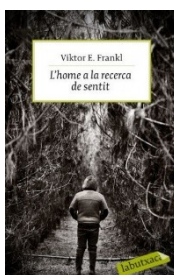
que la vida adjudica a cadascun de nosaltres, la responsabilitat de satisfer les exigències del moment.

11. Quan algú s'havia intentat suïcidar, s'aplicava l'ordre estricta de no salvar-lo. En aquest sentit existia, per exemple, la prohibició oficial de «tallar» la corda dels companys que havien intentat penjar-se. Raó de més perquè veiéssim, naturalment, la necessitat d'adoptar mesures preventives. [...] Es tractava de dos homes que en les seves converses havien manifestat la intenció de suïcidar-se. Tots dos adduïen d'aquella manera tan característica que «ja no esperaven res de la vida».

12. Però en tots dos casos va ser útil demostrar-los que la vida esperava alguna cosa d'ells, hi havia alguna cosa en aquesta vida, en el futur, que els esperava. En efecte, va resultar que a un d'aquells homes l'esperava una persona: el seu fill, al qual l'unia un amor idolàtric, «esperava» el seu pare a l'estranger. A l'altre, no l'«esperava» cap persona sinó una cosa: la seva obra! Aquell home era un científic que havia publicat una col·lecció no acabada de llibres sobre un determinat tema que esperava ser completada. Era un home insubstituïble i imprescindible en el cas d'aquella obra.

13. ¿Com és possible que unes persones de carn i ossos puguin fer a altres persones el que aquestes asseguren que els van fer? [...] Primer, que entre els vigilants del camp n'hi havia que eren uns sàdics acarnissats, entès això en un sentit estrictament clínic. En segon lloc, aquests sàdics se seleccionaven per fer-ne, sempre que podien, un escamot de vigilants estrictes. [...] En tercer lloc, cal remarcar que una part considerable dels vigilants senzillament s'havia tornat completament insensible a còpia d'anys d'haver estat testimoni de totes les pràctiques sàdiques, cada vegada més elevades, que es feien al camp.

14. Nosaltres vam conèixer l'home com potser abans no ho havia fet cap altra generació. Però ¿què és l'home? És l'ésser que sempre està *decidint* què és. És l'ésser que ha inventat la cambra de gas; però també és l'ésser que s'ha dirigit amb fermesa a la cambra de gas amb una pregària als llavis.

[L'home a la recerca de sentit](#)

© Viktor E. Frankl

© de la traducció: Francesca Martínez

© Edicions 62, 2005